

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दकुटी भूषित

बुद्ध धर्म सम्बन्धी नेपालको एक मात्र मासिक पत्रिका

अनाला पुनिह

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू

वर्ष ८
अंक २

ने. सं. ११००
ई. सं. १६८०

वार्षिक रु. १०/-
मूल्य रु. १/५०

“आनन्दभूमि” को नियमः—

- १] ‘आनन्द भूमि’ पूर्णिमामा निस्किन्छ । यसको वार्षिक शुल्क रु० १०/- आजिवन शुल्करु० १००/-
- २] बुद्ध-धर्म र मानवता सम्बन्धी लेख मात्र यसमा छापिने छ ।
- ३] कुनै लेखकद्वारा प्रकट भएको विचारको उत्तरदायी सम्पादक मण्डल हुने छैन ।
- ४] प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार र चन्दा व्यवस्थापकको नाममा पठाउनु पर्छ । पत्र व्यवहार गर्दखिएर आफ्नो ग्राहक संख्या, पूरा नाम ठेगाना रान्नोसित लेखि पठाउनु पर्छ ।
- ५] पत्रिका नलिने भएको खण्डमा वा आपना ठेगाना हेरफेर गर्नु परेमा एक महिना अगाडि नै व्यवस्थापकलाई सूचना दिनु पर्छ ।
- ६] कुनै पनि रचना प्रकाशित गर्ने वा नगर्ने अधिकार सम्पादक मण्डलमै रहने छ ।

आनन्द भूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय—सूची

विषय	लेखक	पृष्ठ
बुद्ध वचन		१
बुद्ध	—भिक्षु अमृतानन्द	२
पुकार	—‘ज्योति’ शाक्य	४
बुद्ध र विश्व शान्ति	—हित नारायण झा	५
गूथ पान जातक	—जातक संग्रह	७
लिच्छविकालका बौद्ध राजा वृषदेव	—दिनेश राज पन्त	९
जापानी बौद्ध समाजमा प्रचलित . . .	—अ. स्वस्तिरत्न	११
स्वाँया पुन्ही	—भरत राज	१२
बुद्ध ! छ वा	—इन्द्र नकर्मी	१२
त्याग	—प्रकाश वज्राचार्य	१३
नुगः चक्कन	—सम्यक रत्न वज्राचार्य	१७
पुकार	—विजया लक्ष्मी माथेमा	१८
समवेदना	—लक्ष्मी प्रशाद प्रसाई	१९
बौद्ध गतिविधि		२०

ॐ पूर्णद विद्महि

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धर्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवल परिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्माचरियं पकासेथ ।”

(महावग—विनयपटिक)

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुखको लागि, विश्वमाथि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्माचर्य (धर्म) को प्रकाश पार ।

सम्पादक च्छल

भिक्षु अश्वघोष

श्री वटुकृष्ण ‘भूषण’

श्री न्हुच्छेबहादुर बज्राचार्य

वर्ष

अङ्कु २

जेठ

बुद्ध संवत् २५२४ ★ विंस० २०३७ ★ आनन्दकुटी, स्वयम्भू

बुद्ध—वचन

कयिरा चे कयिराथे तं — दल्हमेतं परककमे
सिथिलोहि परिब्बाजो भिय्यो आकिरतेरजं ।

प्रवजित भएर गर्नु पर्ने काम छ भने त्यसलाइ गर, रुन दृढता पूर्वक गर, शिथिल स्वभाव हुने परिब्राजकले आफ्नो मनमा चित्तमलरूपी धूलो रुनै बढाउँछ ।

अकतं दुक्कतं सेय्यो — पच्छा तपति दुक्कतं
कतञ्च सुकतं सेय्यो — यंकत्वा नानु तप्पति ।

खराब काम नगर्नु नै बेस, खराब काम गर्दा पछुतो हुन्छ, राम्रो काम गर्नु नै बेस, जुन काम गर्नाले पछि ताप हुँदैन ।

“बुद्ध”

—ले. आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

[प्रस्तुतलेख २५२४ सौं बुद्ध जयन्तीको साप्ताहिक कार्यक्रममा रेरिओ नेपाल बाट प्रचारित भए थे खियो] —सम्पादक

‘बुद्ध’ भन्ने शब्द सुन्ने वित्तिकै विभिन्न मानिसहरूले किमित्र प्रकारले उक्त शब्दको अर्थ बुझ्न सक्छन् । ‘बुद्ध’ भन्ने शब्द सुन्ने वित्तिकै विभिन्न देशका बौद्धहरूको दिक्षागमा शाक्यमुनि बुद्ध, आदिबुद्ध तथा अभिताम बुद्ध आदिको चित्रण चित्रित हुन्छ ।

खाच्चे भन्ने हो भने ‘बुद्ध’ भनेको कुनै व्यक्ति होइन । न त यो कुनै व्यक्तिको आमा बाबुले दिएको नाम हो । पालि माण्डी भाषानुसार ‘बुद्ध’ शब्द ‘बुध बोधने’ भन्ने धातु बाट बनेको हो । अतः यो गुणवाचक शब्द हो । अर्थात् जसले बोधगर्ने कामगर्ठ उसलाई बुद्ध भनिन्छ । खासगरी बुद्ध भनी साधारणतया गौतमबुद्ध आदि बुद्धत्व प्राप्त भएका महापुरुषहरूको नाम भए तापनि जुनसुकै मानिस पनि बुद्ध बन्न सक्छन् । बोधकार्य सुसम्पन्न गर्ने सबै मानिसहरूलाई ‘बुद्ध’ भन्न सकिन्छ ।

बुद्धर्म अनुसार चतुरायं सत्यलाई अबबोध गर्नेलाई ‘बुद्ध’ भनिन्छ । गौतम बुद्धले बुद्ध भन्ने नाम पाएको यही चारसत्यलाई यस युगका मानिसहरूमध्येमा सबभन्दा पहिले बोधगर्नु भएको हुनाले वहांलाई ‘बुद्ध’ भनिएको हो । जबसम्म यी चार सत्यलाई सत्यको रूपमा अबबोध गर्नु

भएको थिएन तबसम्म वहांले न आफूलाई बुद्ध भन्नु भयो न त अकलि वहांलाई बुद्ध नै भने ।

दुःखसत्य, समुदयसत्य, निरोधसत्य र मार्ग सत्यलाई चतुरायंसत्य भनिएको हो ।

दुःख भन्नेकुरा त सबैलाई थाहानै छ । तर यसलाई दर्शनको रूपमा अथवा सत्यको रूपमा यस युगका कुनै पनि महापुरुषहरूले घोषणा गरेका थिएनन् । २५६९ वर्ष अगाडि गौतम बुद्धले नै यसलाई सबैप्रथम दर्शनको रूपमा अथवा सत्यको रूपमा घोषणा गर्नु भएको थियो । अतः यो वहांको आपै भौलिकता हो । वहांले यस साधारण तत्वलाई औल्याई सत्यको रूपमा घोषणा गर्नाको करण — स्वर्ग, नरक, तिर्यक तथा मनुष्यादि जुनसुकै लोकमा जन्मेका प्राणीहरूलाई जन्म जरा तथा मरण दुःखले छाडेको हुन्न बरु दुःख दुःखले भरिएको हुन्छ ।

दुःख शब्दको परिभाषा गर्ने हो भने — आफूले चिताएको जस्तो नपाउनु वा चिताएको जस्तो न हुनुनै दुःख हो । जन्मने प्राणीहरू सधै शाश्वत भएर रहन पाए हुन्थयो भने कामना गर्छन् । तर त्यस्तो हुन सक्तैन । जन्मने प्राणीहरू आफ्नो प्रिय वस्तुसंग कहील्यै विमुखहुन

नपरोस् भन्ने चाहन्छन् । तर त्यस्तो हुन सक्तैन । आखिरमा आपना इन्द्रियहरू पनि आफूले चाहे बमोजिम आफनोइच्छा अनुसार रहन्नन् । अहो यो मेरो सौन्दर्य शरीर कहिल्यै पनि जराजीर्ण नभइ नित्य तथा ध्रुव रहे हुन्थ्यो भन्ने इच्छा प्राणीमा हुन्छ । तर त्यो पूरा हुन सक्तैन । चाहे यो आध्यात्मिक होस वा भौतिक । नित्य र ध्रुवता'को इच्छा गर्दा गर्दै पनि अध्रुव र अनित्य भएर नै जान्छ । यसले गर्दा मनमा सन्तोष भई दुःख अनुभव हुन्छ । यस्त यस्ता कारणहरूलाई 'आफूले चिताएको जस्तो नपाउनु' भनी भनिएको हो । यो अनित्य स्वभावलाई कसैले पनि नित्य तथा ध्रुव बनाउन सक्तैन । बरू अनित्यता नै ध्रुव तथा नित्य शाश्वतको रूपमा देखा पर्न आउँछ र वास्तवमा यहीनै यथार्थ सत्य ठहरिन आउँछ ।

अनित्यताको कारणले नै दुःखको अनुभव हुन्छ । यो सबैले प्रत्यक्ष रूपमा देख्न र अनुभव गर्न सक्ने तत्त्व हो । अनित्यताले गर्दा नै दुःख असन्तोष पीडा तथा सन्ताप आदिको अनुभव हुन्छ । यस दुःख सत्यलाई सत्यको रूपमा देखाउनु भई भगवान् बुद्धले प्राणीहरूलाई हतोत्साहित वा निरास बनाउनु भएको होइन । हो, दुःखको मात्र कुरा सुनाई त्यसबाट मुक्त हुने मार्गको कुरा न बताइ दिनु भएको भए सांचैनै प्राणीहरू दुःखको मात्र कुरा सुनी निराश हुने यिए होलान् । तर वहांले दुःखको मात्र कुरा नअैल्याई त्यसबाट तारण हुने उपायको कुरा पनि औल्याइ देखाइदिनु भएको छ । दुःखको कुरा जुनसुकै मानिसले पनि तुरन्तै देख्न सक्ने र बुझ्न सक्ने भएको हुनाले चतुरार्यसत्यमा सर्वप्रथम दुःख-सत्यको कुरा दर्शाइएको हो ।

जस्त कुनै चिकित्सकले सर्वप्रथम रोगीलाई हेठे

अनि पछि रोगको निदान पत्तो लगाउने कोसिस भरी रोगको निदान पत्ता लगाउँछ । रोगको निदान फ्रालागिसकेपछि त्यसबाट मुक्त गराउने उपाय सोची तदनुरूप औषधी दिई रोगबाट मुक्त गराइ दिन्छ । त्यसैबरी शाक्यमुनि बुद्धले पनि सर्वप्रथम दुःखलाई देख्नु भयो र देखाउनु भयो । अनि त्यसको निदान के रहेछ भन्ने कुरा खोजी गर्दा त्यसको निदान अथवा मूल कारण 'तृष्णा' हो भन्ने अबोधगरी त्यसलाई पनि बताउनु भयो । जब कुनै मानिसले दुःखको निदान अथवा मूल कारण तृष्णा हो भन्ने थाहा पाउँछ तब सो बुद्धिमानी पुरुषलाई स्वतः यो पनि ज्ञान हुन्छ कि दुःखको कारणलाई हटाइ-दिएको खण्डमा त्यसबाट हुने दुःख र पीडा स्वतः निरुद्ध हुन सक्छ । जब यस्तो ज्ञान हुन्छ तब उसमा त्यसो भए कुन उपायद्वारा यो निदानलाई हटाउन पर्ला भन्ने जिज्ञासा हुन्छ । त्यसपछि उसले सो उपाय पत्तो लगाउने तिर खोजि गर्छ । खोजि गर्नेले कुनै न कुनै दिन उपाय पत्ता लगाइ छाड्छ । यो उपायलाई अष्टांगिकमार्ग भनिन्छ ।

यस्तैगरी शाक्यमुनि बुद्धले जब दुःखलाई ध्रुव सत्यको रूपमा देख्नु भयो तब वहांले दुःखको मूल कारण भएको तृष्णाको पनि पत्ता लगाउनु भयो । यद्यपि यी हुन्ने कारणहरू यसै लोकमा वा यसै जीवनमा विद्यमान छन् । तथापि यसलाई सत्यको रूपमा यस युगका कुनै पनि पुरुषले देख्न सकेका थिएनन् र बताएका पनि थिएनन् । अतएव यो बुद्धको आपनै मौलिकता हो । त्यसैले बुद्धले यसलाई आफैले खोजिगरी पाएको सत्य हो भनी बताउनु भएको हो ।

जब वहांले आजभन्दा २५६९ वर्ष अघि बुद्धगयाको पीपलको एक रुखमनि ध्यानगरि रहेको बेलामा बैशाख

पूर्णिमाको रातको अन्तिम समयमा यस सत्यलाई सत्यको लक्ष्यमा अवबोध गर्नुभयो तब वहांलाई देवमनुष्यहरूले बुद्ध भनी घोषणा गरेका थिए । यो अवबोध पछि वहांले पनि आफूलाई बुद्ध भनी घोषणा गर्नु भएको थियो । जस्तै वहांले दुःखसत्यलाई अवबोध गर्नु भयो त्यस्तैगरी त्यसको निदान, निरोध तथा मार्गसत्यलाई पनि अवबोध गर्नुभएको थियो । यी चारसत्यलाई कसैले पनि असत्य पार्न नसक्न अझको हुनाले यसलाई 'चतुरार्थ सत्य' मानिएको हो ।

वहांले स्वयं पनि भन्नु भएको छ कि - भिक्षु हो जबसम्म चतुरार्थसत्यलाई सत्य हो भनी अवबोध गरेको थिइन जबसम्म मैले आफूलाई बुद्ध भनी यो ब्रह्माण्डमा घोषणा गरेको थिइन । जब मैले पहिले कसैबाट नसुनेको उपरोक्त चारसत्यलाई सत्यभनी अवबोध गरें तब आफूलाई बुद्ध भनी घोषणा गरें ।"

यही अवबोध ज्ञानलाई बुद्ध भनिएको हो । अवबोध

गर्ने ज्ञान कुनै व्यक्तिमा हुने भएको हुनाले सो अवबोध गर्ने पुरुषलाई 'बुद्ध' भनीएको हो भन्ने कुरा पनि बिसंनु हुन्छ । अतः यो अवबोध गर्ने ज्ञान सबै मानिसहरूमा पाउन नसकिने होइन ।

जस्तै वहांले बैशाखपूर्णिमाको रातको अन्तिम याममा बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भयो त्यस्तैगरी वहांको जन्म पनि बैशाख पूर्णिमाकै दिन नेपालकी लुम्बिनी उद्यानमा भएको थियो । तथा वहांको देहावसान अर्थात् महापरिनिर्वाण पनि बैशाख पूर्णिमाकै रातको अन्तिम याममा कुशीनगरवासी मल्लहरूको शालोद्यानमा भएको थियो ।

त्यसैले बिश्वका सबै बुद्धमार्गीहरूका निमित्त यो दिन अत्यन्त महत्वपूर्ण रहेको छ । यो दिनमा उपरोक्त तीन वटा महत्वपूर्ण घटनालाई स्मरणगरी अ-आफूले पनि दुःखलाई सत्यको रूपले हेर्ने बानि बसाल्न सकेमा बैशाख-पूर्णिमाको महोत्सव मनाउने काम सार्थक हुनेछ ।

पुकार

—‘ज्योति’ शाक्य, कालिम्पोंग

अब कसरी लगाउ जीवन पार

भगवान ! सुनिदेउ मेरो पुकार ॥ टेका ॥
पञ्च इन्द्रियको जालमा परि
चंचल मनसित डूलि नै रहें
ममता मोहमा नित्य भूली
सत धर्म विना दिन व्यर्थ बिते.....

अब कसरी..... ॥ १

करुणाकर हे सुगत गुरु ?
तिझ्रै चरणमा आएँ म प्रभु,
अब ता क्लेश विनाश हुने
सत धर्म प्रबोधक ज्ञान देउ

अब कसरी..... ॥ ३

सुख आश लिई लोभमा परि
॥ सार विहीन भव चक्रमा फैसे
दुःखको सागर माझ डुबै
अब तिझ्रो दया विना शान्ति कहाँ.....
अब कसरी..... ॥ २

बुद्ध र बिश्व-शान्ति

-हित नारायण का

[लुम्बिनी वर्ष १६७६ को उपलक्ष्यमा लुम्बिनी विकाश समिति, गोष्ठी उपसमितिको आयोजनामा लुम्बिनीमा २०३६ कार्तिक १८ देखि २० सम्म भएको प्रथम राष्ट्रिय गोष्ठोमा प्रस्तुत गरिएको रचना—सम्पादक]

आज सम्पूर्ण बिश्व विज्ञान र तकनीकीको उन्नतीले साहैनै प्रभावित छ । केही शताब्दी पूर्व रहेका दुर्लभ वस्तुहरू आज सहज रूपमा प्राप्त भई राखेको छ । जेम्सवाट द्वारा भापचालित इंजनको आविष्कारले उद्योग-हरूको पैदावारमा^१अभूत पूर्व वृद्धि गरेको छ । विजुलीको व्यवहारले यस दिशामा अरु नै तीव्र गति प्रदान गरेको छ । फलामको उत्पादनले मशीन र जहाजहरूको पूर्व स्वरूपमा अवश्य परिवर्तन ह्याएको छ रेल गाडी, हवाई जाहाज तथा यातायातका अरु साधनहरूले विश्वका टाढा ठाउँहरूलाई पनि धेरै नै नजिक पारी दिएका छन् । फलस्वरूप मानव जातिलाई आपसमा विचारहरूको आदान प्रदान गर्नमा सुविधा प्रदान गरेको छ । आज त मानिसहरू पृथ्वीमा मात्रै सीमित नरही चन्द्रलोक आदिमा पनि गई राखेका छन् । विश्वका कुनै ठाउँको समाचारहरू आज एक क्षणमा विश्व भरिमा पुग्न सक्दछन् । औषधिहरूको क्षेत्रमा भई राखेको प्रगतिको कारणले धेरै रोगहरूको उन्मूलन गर्नमा सफलता प्राप्त भएको छ । अब त ट्यूबमा मानव शिशुको जन्मेको कुरो

पनि कर्ण गोचर भई राखेको छ । संक्षेपमा भन्न मुकिन्छ कि मानव मस्तिष्कको अभूत पूर्व प्रगति भएको कुरो निविवाद रूपमा देखिन आउँछ ।

सुख र आनन्द प्राप्तिको लागीनै मानिसहरूले अथक परिश्रमको साथै मस्तिष्कको विकास पनि गर्दै गई राखेको छ । भौतिक उपलब्धहरूको क्षेत्रमा बास्तवमा साहैनै प्रगति भएको छ । जीवनलाई आनन्द प्रदान गर्नको लागी सबै साधनले युक्त गगनचूम्बी महलहरूको निर्माण पनि गरेका छन् । यसै द्येयको प्राप्तिको लागी सामाजिक र राजनीतिक संगठनका ढाँचाहरूमा पनि परिवर्तन गरेका छन् र बाहिरबाट उपलब्धहरूमा संतोष प्रकट गर्ने मानिसहरूको अभाव पनि देखिन आउंदैन । तर बास्तविकता यो छ कि सुख र आनन्दका कुराहरू मानिसबाट धेरैनै टाढा गई राखेका छन् । कष्टहरू मानिसहरूमा बढ्दै गई राखेका छन् । सबै भौतिक सुखमा सामग्रीहरूले सुसज्जित धेरै अमेरिकनहरूलाई पनि निद्रा बिना तत्सम्बन्धी गोलीको संभव भई राखेको छैन । प्रश्न अब यो उठ्छ कि विज्ञान र तकनीकीको यस्तो प्रगतिले पनि मानवलाई सुख र शान्ति किन

प्रदान गरी राखेको छैन । निद्रा बुलाउनको लागी गोली-खानको किन प्रयोजन भई राखेको छ । यस प्रकारको प्रश्नको उत्तर हाम्रा साधकहरूले सरल भाषामा व्यक्त गरेका छन् कि आनन्दको प्राप्ति इन्द्रियहरू द्वारा संभव छैन यस्को सम्बन्ध पूर्ण रूपमा हृदयसंग छ । मनु ले भनेका छन् कि इन्द्रियहरूको पिपासा शान्त हुनको लागि मानिसहरूले जति चेष्टा गर्दछन् पिपासा शान्त हुनको सट्टा फन बदै जान्छ । जस्को जो क्षेत्र छैन त्यसबाट त्यसको प्राप्ति कहिले पनि संभव हुँदैन ।

हाम्रा साधकहरूले साधना र अनुमतिको आधारमा भनेका छन् कि ज्ञान प्राप्तिका तीन साधनहरू छन् सहज प्रेरणा, विचार शक्ति र अन्तः स्फूर्ति । हरेक जीवका जनावरहरूका इन्द्रियहरू बढी विकसित हुन्छन् । इन्द्रियहरू छन् जस द्वारा त्यसले तद्विषयक ज्ञान प्राप्न गर्दछन् । एउटा कुकुरमा खाना खानमा जती सुखको अनुभव हुन्छ त्यती अनुभव मानिस जती भीको भए पनि गर्देन यदि कुनै मानिसलाई त्यती नै सुखको अनुभव हुन्छ भने त्यस मानिसलाई जनावर भन्नमा केहि अतिशयोक्ति हुँदैन । मानिसहरू आफ्नो विचार शक्ति अथवा तकन गर्ने शक्तिले नै श्रेष्ठ छन् । तर मानिसहरूको विचार शक्ति पनि असीमित छैन । यो पनि एउटा सीमा भित्र मात्रै कार्य गर्न समर्थ छ । अनन्त आनन्द यस द्वारा कहिले पनि संभव छैन । अनन्त आनन्दको प्राप्तिको लागी बिनाश शक्तिको परेको क्षेत्रमा जानु पछं र त्यो क्षेत्रको अन्तः करण अथवा हृदयको जहिले सम्म मानिस आफ्ना इन्द्रियहरू तथा विचार शक्तिको अधीनमा हुन्छ त्यौ बखत सम्म त्यस्को हृदयले काम गर्देन । हृदयको काम इन्द्रियहरू र विचार शक्तिको प्रभावबाट छुटकारा पाएर मात्रै संभव हुन्छ हृदय अथवा भावनाको शक्ति असीम छ । यस शक्तिको प्रत्यक्ष गर्ने मानिसलाई कुनै चीज

पनि अन्दाज रहन सक्दैन । पश्चिमी शिक्षाको सबै भन्दा ठूलो दोष यो छ कि यसले विचार शक्ति माथि धेरैनै जोर दिएको छ र हृदयको असीम शक्तिलाई बुझ्ने प्रयासी गरेको छैन । विचार शक्तिमा मात्रै आश्रित भएर सामाजिक, आर्थिक र राजनीतिक ढाँचाहरूमा भिन्न भिन्न देशहरूमा मानिसहरूले बढी जोर दिई राखेका छन् । यसै कारणले हामी पश्चिमको कुनै देशमा प्रजातंत्र र वाक्यस्वतंत्रता माथी जोर दिएको राजनीतिक व्यवस्था पाउछौ र कुनै देशमा बर्ग-संघर्ष र उत्पादन र वितरण माथि सरकारी आधिपत्यको कुरो सुन्दरी । दुबै प्रकारका व्यवस्था भएको देशहरूमा क्रमिक विकासको सिद्धान्त अर्थात मानवले आफ्नो जीवन यात्रा बर्वर अवस्थाबाट शुरू गरेको र क्रमशः अनन्त विकासको तरफ गई राखेको छ र काम गरी राखेको छ । हाम्रा द्रष्टाहरूको अनुभूतिको आधारमा अनन्त विकास र अनन्त पतन जस्तो कुनै अवस्थ्य हुँदैन । विकास पतन समुद्रको तरंग जस्तो एउटा सीमा भित्रै हुन्छ । हामीहरू क्रमिक विकास (Evolution) को साथै साथै क्रमिक संकोच (Innovation) को सिद्धान्त पनि मान्दछौं ।

अनन्त क्रमिक विकासको सिद्धान्तमान्ते व्यक्तिहरूको विचारमा जीवन संघर्षमय हो र व्यक्ति र देशका विकासको लागी स्पर्धा (competition) को सिद्धान्त आवश्यक छ । यस सिद्धान्तद्वारा मानिसहरू र राष्ट्रहरूमा अद्भूत पूर्व प्रगति हुन्छ । इतिहासले यस सिद्धान्तले प्रगति गरेको कुरोको साक्षी दिन्छ । तर यस प्रगतिको मित्र सधै भय, घृणा र द्वेषको बातावरण तैयार हुन्छ र अन्यमा यसले राष्ट्रलाई युद्ध र विनासको पथमा अग्रसर गर्छ । आज भोली मानवले वैज्ञानिक तकनीक को आधारमा अरू लोकमा पनि विचरण गर्ने साधन प्राप्त

गरेको छ तर विश्व शान्ति कुनै बखतमा भय र धृणाका कारणले खतरामा पनै सकदछ । यसै कारण हाम्रा साधकहरूले स्पर्धाको सिद्धान्तलाई साहैनै हेय दृष्टिले हेरी त्यसको सटामा सहयोगको भावनालाई बढी प्रभावकारी बनेका छन् । पुनः प्रश्न उठदछ सहयोग के को लागी ? पश्चिमी शिक्षामा पनि सहयोगको महत्व छ तर त्यहाँ सहयोग वाणिज्य बुद्धिमा आश्रित छ । कुनै व्यक्ति अथवा देशलाई हामीले आज मदत गर्दौ भने आपत्तिको समय हामीलाई पनि सहायता प्राप्त हुने संभावना हुन्छ । तर केही मानिस यस्ता पनि छन् जो अन्धकार पूर्ण भविश्यको कल्पनामा परेर उपस्थित सुखबाट बचित हुन चाहैदैन । हाम्रो परम्परा अनुसार सहयोग गर्नु बनिया बुद्धिमा आश्रित छैन यो त पवित्र एकत्रको भावनामा आश्रित छ । अरुलाई सहयोग मर्नुको अर्थ हुन्छ आफुलाई सहयोग गर्नु । यो भावना हृदय विहिन व्यक्तिलाई बुझ्न साहैनै गाहो

हुन्छ । विज्ञान तकनीकी विकास द्वारा विश्वले भौतिक क्षेत्रमा अभूत पूर्व उपलब्धिहरू प्राप्त गरी राखेको छ र यस द्वारा मस्तिष्कको विकासको जानकारी प्राप्त हुन्छ, तर यस विकासले एक तर्फ हाम्रो मस्तिष्कलाई हिमालय जस्तो उच्च बनाएको छ भने अर्को तर्फ हाम्रो हृदय (भावना) लाई उतिकै तुच्छ बनाइ राखेको छ । हृदयको उच्चता बिना आनन्द र शान्तिको बातावरणको सृजना हुन सक्दैन । हृदयको उच्चता, पवित्रता र सहिष्णुताको श्रेष्ठोत्तम आदर्श हामी महामानव बुद्धमा पाउँछौ । स्पर्धा जनित भए, धृणा र द्वे षले जजंर भई राखेको यस विश्वलाई सहिष्णुता, भावृत्व र त्यागको पवित्र भावनाले ओत प्रोत गर्ने मार्ग दर्शक बुद्धको आदर्शको आज अधि भन्दा पनि बढी जरुरत छ । उनको उपदेशको महत्ता यस कारणले पनि बढी छ कि उनले करुणा, मानवता र समाजको भावनालाई सर्व श्रेष्ठ ठान्ने र यस्को प्रचारमा आफ्ना सम्पूर्ण जीवन अपण गरे । (क्रमशः)

गूथपाण जातक (२२७)

प्रस्तुत कथा भिक्षु अमृतानन्द द्वारा सम्पादित जातक संग्रह भाग ३ वाट उद्धृत गरिएको हो । —सम्पादक

“सूरो सूरेन सगम्मो गति१,, भन्ने यो गाथा जेतवनमा बसिरहनु भएका शास्ताले एक भिक्षुको कारणमा चताउनु भएको हो ।

वर्तमान कथा

त्यस बखत जेतवनबाट एक गाउत अथवा आधा

योजनाको दूरीमा एक निगमगाडै थियो । त्यहाँ घेरै सलाक-भोजनहरू पाइन्थे । त्यहाँ प्रश्नगर्ने खराब स्वभावको एक व्यक्ति थियो । उसले सलाक-भोजन र पाक्षिक-भोजन को निमित्त आएका तरुण र श्रामणेरहरूसँग “को खान्छ ? को पिउँछ ? र को भोजन गर्छ ?” भनी प्रश्न सोध्दा

१. जा. पा. I. पृ. ५७: गूथपाण जातक, नं. २२७. अ. क. I-II. पृ. ५२०.

भन्न नसक्नेलाई लजिजत गराउँदथ्यो । उसको भयले गर्दा उनीहरू त्यस गाउँमा सलाक-भोजन र पाक्षिक-भोजनको लागि जाँदैनथे ।

एक दिन सलाक बाँट्ने ठाउँमा गई एक भिक्षुले “भन्ते ! अमुक गाउँमा सलाक-भोजन वा पाक्षिक-भोजन पाइन्छ के ?” भनी सोध्यो ।

“आवुसो ! पाइन्छ । तर त्यहाँ एक खराब स्वभावको व्यक्तिले प्रश्न सोधूदछ र प्रश्नको उत्तर दिन नसक्नेलाई गालिगछं र परिभाष पनि गछं । त्यसको भयले गर्दा कोही पनि जानसक्दन । ”

“भन्ते ! त्यहाँको भोजनहरू मलाई दिनुहोस् । म उसलाई दमनगरी, ठोक पारी फेरी तपाइहरूलाई देखेपछि भागेर जाने गराइदिने छु” भनी भन्यो ।

भिक्षुहरूले “हुन्छ” भनी स्वीकारी उसलाई त्यहाँको भोजन लिने जिम्मादिए ।

त्यहाँ गई गाउँको द्वारमा उसले चीवर पारूपण गन्यो । उसलाई देखेर चण्ड भ्यगुतो कै बेगले गई त्यौ खराब स्वभावको व्यक्तिले “श्रमण ! मेरो प्रश्नको जवाफ देऊ” भनी भन्यो ।

“उपासक ! गाउँमा विचरणगरी यागु (जावला) ल्याई आसन शालामा आउन देऊ । ”

उ यागु लिएर आसन शालामा आइपुरदा फेरी उसलाई त्वस्तै भन्यो । सो भिक्षुले “अहिले यागु पिउन देऊ , आसन शालामा बढान देऊ , सलाक-भोजन ल्याउन देऊ”

भनी भनेर सलाक-भोजन ल्याई उसैलाई पात्र समात्न लगाई “आऊ प्रश्नको जवाफ दिनेछु” भनी गाउँको बाहिर लगी चीवर बटुलेर काँधमा राखी उसको हातबाट पात्र लिई उभियो ।

त्यहाँ पनि उसले “श्रमण ! प्रश्नको जवाफ देऊ” भनी भन्यो ।

अनि उसलाई “तिझो प्रश्नको जवाफ दिनेछु” भनी एक चोटि अप्पह दिएर लडाई हाडहरू चकनाचूर हुनेगरी चटेर मुखमा गुहु लगाई “अबदेखि यो गाउँमा आउने कुनै भिक्षुसंग प्रश्न सोधिस् भने थाहा पाउलास् ! ” भनी सन्तर्जन गरी फर्केर गयो । त्यहाँदेखि भिक्षुलाई देखने वित्तिकै उ भागेर जान थाल्यो ।

केही समयपछि सो भिक्षुको यो काम भिक्षुसंघमा प्रकट भयो । अनि एक दिन धर्मसभामा कुराचत्यो— “आवुसो ! अमुक भिक्षुले एक खराब स्वभावहुने पुरुषको मुखमा गुहु लगाई गयो । ”

शास्ता आउनुभई “भिक्षु हो ! अहिले यहाँ तिमीहरू के कुरागरी बसिरहेका थियो ?” भनी सोधनुहुँदा “यो यो” भनी भन्दा “भिक्षु हो ! अहिले मात्र उसलाई फोहर लगाइ दिएको होइन अघि पनि फोहर लगाइ नै दिएको थियो” भनी पूर्वजन्मको कुरा बताउनु भयो ।

(अतीत कथा जातक संग्रह भाग ३ पृष्ठ ५३ माहेरिदिनु होला ।)

लिच्छविकालका बौद्ध राजा वृषदेव

—दिनेशराज पन्त

नेपालका १४ अञ्चलमध्ये लुम्बिनी अञ्चल पनि एक हो । लुम्बिनी अञ्चलको रूपन्देही जिल्लामा लुम्बिनी नाउँको एउटा गाउँ छ । सोही लुम्बिनीमा भगवान् बुद्धको जन्म भएको थियो । यो कुरा हामी मौर्यसाम्राट अशोकले आफ्नो राज्याभिषेकको “बीसी” वर्षमा लुम्बिनीमा राखेको शिलास्तम्भबाट स्पष्ट बुझ्दै^१ । नेपालको यस क्षेत्रमा भगवान् बुद्धको जन्म भएकोले विश्वमा नेपालको गौरव बढ्न गएको छ ।

वि० सं० १९३७ मा भारतको गुजरात प्रान्तका पं० भगवानलाल इन्द्राजीले नेपालबाट लगेका २३ वटा अभिलेख प्रकाश गरेपछि नेपालको इतिहास प्रामाणिक सामग्रीको आधारमा लेखिन शुरू भएको हो । भगवान्-लालले प्रकाश गरेका ती २३ वटा अभिलेखमध्ये १५ वटा अभिलेख लिच्छविकालका थिए । लिच्छविकालका १५ वटा अभिलेखमध्ये सबभन्दा पुरानो संवत् ३८६ को चाँगुको राजा मानदेवको थियो ^२ । अहिले वि० सं० २०३७ हो । यसरी नेपालका अभिलेख छापिन थालेको १०० वर्ष पुरयो । यस बीचमा लिच्छविकालको अभिलेखका सङ्ख्या पनि करीब २०० पुरो । तर चाँगुको मानदेवको संवत् ३८६ भन्दा पहिलेको अभिलेख अहिले-सम्म पाइएको छैन । यो कुरा बडो रोचक छ ।

चाँगुको स्तम्भलेखको दोस्रो श्लोकमा मानदेवले

आफ्ना बराजु वृषदेवको वर्णन गराएका छन् । सौ वर्णन यस प्रकारको छ—
 (श्रीम) च्चारु(न) यप्रतापविभ(वैवर्या) यामसंक्षेपकृत्
 (राजा) भूद् वृषदेव इत्यनु(पमः स) त्यप्रतिज्ञोदयः
 (यो रेजे) सवितेव दीप्तकिर(णः) सम्यग्धृतैः स्वैः सुतैः
 (वि) द्रद्भिर्बद्धुर्गर्वितैरचपलैः शू(रे) व्विवीतात्मभिः

[राज्ञा नीति प्रभाव एश्वर्यद्वारा लडाई—भिडाई कम गर्ने, बोलेको कुरा पुन्याउने वृषदेव नाउँ भएका बेजोड राजा हुनुभयो । राम्ररी ऐचमा राखिएका, किदान, खूब फुर्तिला, गम्भीर, शूरा, अनुशासनमा रहने आफ्ना छोराहरूले चहकिला किरणले सूर्यको जस्तै जसको (वृषदेवको) शोभा हुन्थयो ।]^३

यहाँ वृषदेवका अरु विशेषणका साथसाथै व्यायाम-संक्षेपकृत् (लडाई—भिडाई कम गर्ने) भन्ने विशेषण पनि छ । यो अलि अनौठो कुरा छ । किनभने राजालाई युद्धभूमिमा शत्रुलाई परास्त गरेका आदि विशेषण लगाउने चलन प्राचीनकालदेखि नै थियो । यसका मनमय उदाहरण लिच्छविअभिलेखमा पनि पाइन्थन् ।

चाँगुको सोही अभिलेखमा मानदेवलाई अस्त्रापास्त्र-विधानकौशलगुणैः प्रज्ञातसत्पौरुषः (हतियार चलाउने र रोक्ने काममा सिपालु हुनाले सच्चा पराक्रम जाहेर भएका)^४ भन्ने विशेषण लगाइएको छ । यसै गरी सोही

अभिलेखमा मानदेवले आफूलाई क्षात्रेणाजिमखाश्रयेण
विधिना दीक्षाश्रितोहं स्थितः (लडाइरूपी यज्ञको आड
लिएर क्षत्रीको धर्मवमोजिम दीक्षा लिएर म बसिरहेको
छु) ^५ भनी लेखाएका छन् ।

वृषदेवका वंशज राजा नरेन्द्रदेवले आपनो ललित-
पुर भन्सारचोको अभिलेखमा

वल्गद्वीरपदातिकुन्तविशिखप्रोताश्वनागाकुले ॥

शक्त्या (न्यस्पृहणी) यया रणमुखे संज्ञावशेषान् द्विषः ।

कृत्वा....

[जोशिएर अघि बढेका वीर पैदल सिपाहीहरूका
भाला र बाणहरूले धाइते भएका हुदा हात्ती घोडाहरू
तर्सिएर छधान्नब्याघ भएको लडाइको मोर्चामा अरूको
लागि लोभलाग्दो पराक्रमद्वारा शत्रुहरूलाई सखाप
पारीकन] ^६

भन्ने विशेषण आफूमा लगाएका छन् ।

यी त उदाहरण मात्र हुन् । यस्ता कुरा लिच्छवि-
अभिलेखमा अरू पनि पाइन्छन् । यस अवस्थामा मानदेवले
आफ्ना बराजु वृषदेवलाई व्यायामसंक्षेपकृत् भन्ने विशेषण
किन लगाए भन्ने शङ्का हाम्रो मनमा उठ्न जान्छ ।
हाम्रो यो शङ्कालाई नरेन्द्रदेवका नाति द्वितीय जयदेवको
पशुपतिको अभिलेखको तलको पञ्चकितले हटाइदिन्छ—

श्रीमान्बभूव वृषदेव इति प्रतीतो

राजोत्तमः सुगतशासनपक्षपाती ॥

[बौद्ध धर्ममा रुकेका श्रीवृषदेव भनी प्रख्यात भएका
असल राजा हुनुभयो ।] ^७

यसरी द्वितीय जयदेवको यस अभिलेखमा वृषदेवलाई
सुमतशासनपक्षपाती (बौद्ध धर्ममा रुकेका) भनी स्पष्ट
विशेषण लगाएको देखिनाले मानदेवको अभिलेखको
व्यायामसंक्षेपकृत् (लडाइभिडाइ कम गर्ने) भन्ने विशे-

षणको अर्थ खुल्छ ।

चाँगुको मानदेवको अभिलेख वि० सं० ५२२ को
हो ।^८ यस कारण मानदेवका बराज्यू वृषदेवको काल मोटा-
मोटी तबरले विक्रमको पाँचौँ शताब्दीको पूर्वांश देखिन
आउँछ ।

यसरी अभिलेख राख्ने पहिला नेपाली राजाको
रूपमा अहिलेसम्म देखिएका मानदेवका बराज्यू वृषदेव नै
बीदू देखिनु नेपालको इतिहासको चाखलाग्दो विषय
बनेको छ ।

टिप्पणी —

- १— वि० सं० १९९० मा कलकत्तावाट कलकत्ताविश्वविद्यालयद्वारा प्रकाशित दीनेशचन्द्र सरकारको सिलेक्ट इन्स्क्रिप्शन्ज बीअरिड अन् इन्डिअन् हिस्ट्रीयान्ड सिभिलाइजेशन् (भारतीय इतिहास तथा लोकयात्रासँग सम्बन्ध राख्ने छनौट अभिलेख) को ७० पृ०
- २— वि० सं० १९३७ मा बम्बईवाट प्रकाशित इन्डिअन् यान्टिक्वरि (भारतीय प्रत्नतत्त्व) को ९ भागमा छापिएको भगवान्नलाल इन्द्राजी र गेशोर्ग ब्यूलरको इन्स्क्रिप्शन्ज फम् नेपाल (नेपालका अभिलेख) भन्ने निबन्ध
- ३— वि० सं० २०३० मा काठमाडौँवाट त्रिभुवनविश्वविद्यालयको नेपाल र एशियाली अध्ययन संस्थान द्वारा प्रकाशित धनबज्ज वज्राचार्यको लिच्छविकालका अभिलेखका १०,१४ पृ०
- ४— ऐजन १२,१५ पृ०
- ५— ऐजन
- ६— ऐजन ४५८—४५९ पृ०
- ७— ऐजन ५४९,५५३ पृ०
- ८— वि० सं० २०३६ मा काठमाडौँवाट सामाजिक सेवा राष्ट्रिय समन्वय परिषद् सामुदायिक सेवा समन्वय समितिद्वारा प्रकाशित सेवा ३ वर्ष १ अङ्कुमा छापिएको दिनेशराज पन्तको नेपालको पहिलो सामाजिक सेवा भन्ने निबन्ध, सो अङ्कुको २८ पृ०

(जापानी बौद्ध धर्मावलम्बीहरूले बुद्ध धर्मलाई कसरी मान्दो रहेछ भन्ने बुझनको निमित्त जापानी बौद्ध समाजमा प्रचलित निम्नांकित बुद्धोपदेशहरूबाट प्रष्ट हुन्छ । यी बुद्धोपदेशहरू जापान बुद्धिष्ठ फेडरेशन द्वारा १२ औ विश्व बौद्ध सम्मेलनको उपलक्षमा प्रकाशित “अण्डरस्ताएण्डग जापानिज बुद्धिज्म” बाट अनुवादित । यस खण्डका लेखक भासुनामि कोडो हुनुहुन्छ ।)

अनुवादक स्वस्तिरत्न

जापानी बौद्ध समाजमा प्रचलित बुद्धोपदेशहरू

- १- आजको दिननै भविष्य उत्थानको मोड हो ।
- २- जहाँ भए पनि आफूले सकेसम्म मेहनत गर ।
- ३- असल विउ रोप ।
- ४- भगवान बुद्ध अहिले यसै ठाउँमा हाम्रो साथमै हुनुहुन्छ ।
- ५- प्रत्येक व्यक्ति बुद्धका पुत्र हुन् ।
- ६- जीवन निर्वाहमा समय खेरो नफाल ।
- ७- बुद्धलाई आफ्नो सुखमय जीवन देखाउ ।
- ८- बुद्धको सामिटप्पले असल समाजको सृजना गर्न सक्छौं ।
- ९- चन्द्रज्योतीको आनन्दमय तथा चहकिलो किरण नछाडने ठाउँ कहिं पनि छैन । हामीहरूको निमित्त जस्को दिव्य दृष्टि हुन्छ उसलाई त्यो सँघै आनन्दमय र चहकिलो हुन्छ ।
- १- चिन्तनशील नै मानिसको हृदय खोल्ने साँचो हो ।
- ११- सबै थोक पाउन सकिने भए हामी कति कृतज्ञ हुने थियौं होला ।
- १२- कुनै काम गर्दा ढिलाई गनुँ भन्दा बरू गर्दै नगनुँ अति उत्तम हो ।
- १३- परस्परमा सहयोगकी भावनाले सँघै खुशियालीको साथ दिन्छ ।
- १४- आजै गर्न सक्ने काम नगरी हेल्चक्राई गनुँ (आल-ताल गनुँ) पाप हो ।
- १५- जीवन तथा मरणमा बुद्धको शरणमा बस ।
- १६- एउटा फूल एउटा विउ बाटै फक्त्तु ।
- १७- पुरा विश्वाश भएको मानिस संग सँघै परिचित होओं ।
- १८- हामीले हाम्रो रोगबाट पनि कोहि सिक्न सक्छौं ।
- १९- नकली फ्लमा सुगन्ध हुँदैन ।
- २०- जीउनुको आनन्दमय सार अरूको सेवा गनुँमा निर्भर गर्छ ।

“स्वाँया पुन्हो”

—भरत राज पोः लः खिचा

लसकुस याय् स्वाँया पुन्ही यातः ॥
 अशिक्षित अन्धविश्वास दुःख न्हंकेतः
 जुया च्वंगु भेदभाव
 अज्ञान पिन्तः ज्ञान बीतः
 नेपाःया लुम्बिनी सिमा कवय्
 सिद्धार्थ बुल स्वाँया पुन्ही खुन्हु
 लसकुस याय् स्वाँया पुन्ही यातः ॥
 मनूतय् दुःख घैगु सीका:
 महाभिनिष्क्रम याम्ह
 भिक्षु जुया ज्ञान बी धका:
 वन थःगु राज्य धन जन तोता:

थः थःम्हं हे चुडाकर्म याना
 गयाया बोधिवृक्ष कवय्
 बोधिज्ञान प्रांप्त याना बुद्ध जुया बिज्याम्ह
 लसकुसयाय् स्वाँया पुन्ही यातः ॥
 अले सकल मानवताया पाठ
 कन बुद्ध आर्य अष्टांग मार्ग
 इले विले धर्म देशना याना
 निमा सिमाया दथुइ कुशीनगरे
 जुल बुद्धया निर्वाण
 लस कुस याय् स्वाँया पुन्ही यातः ॥

“बुद्ध ! छ वा”

— इन्द्र नकर्म “भोमी”

अय् बुद्ध छ थन वा
 छ वया अज्ञानीपिन्त
 ज्ञानया छु खं कना ब्यू वा
 जिपीं छन्त व्वनायंकेत वया च्वना
 अ संसारया हिसक मनुतयूत
 अहिसा या लँपु क्यना ब्यू वा
 अय् शान्ति प्रवर्तक छन्त
 शान्ति मनं सतेत वया च्वना
 छ वया जिपि अबोध मनुतयूत

छु ज्ञानया उपदेश कना बोध या वा
 जिम्सं छंके क्षमा फों वया च्वना
 बुद्ध गन दु ? धका न्यं न्यं छंथाय् वै च्वना
 शील व सदाचार क्यना च्वना
 आत्म-म्लानी जिमिगु भष्म याना ब्यू वा
 न्हापा न्हापा जिमिसं थय् अय् धका मस्यु
 आ सिल, उकि हातं व्याख्या याना ब्यू वा
 छंगु धार्मिक उपदेश छु छु ख ?जिमित कं वा ।

त्याग

-प्रकाश वज्राचार्य

थः ५ दैं दुम्ह काय्यात दो० (बैल) जयके मछबसे०
यःम्हं हे जः वंगु जूसा थीं सानुचिया कपाः ती म्वाःलीगु
खै । तर ज्वी धुंकूगु घटना ज्वी हे धुंकल, कपाः ती
माल । खै पुलांगु मखुनि, मिहगःया तिनि । सानुचिया
ज्यां लिमलाना थः काय्यात दो० जयके छोत । छुं
मस्युम्ह काय्म्हं दो० जः वन, व तं ग्वारा साहुया बुंया
लिकक । दो० जः वंम्ह मचाया न्हिने धी पलख न्हो
वल । लिपा दना स्व.बले थः दो० नं ग्वारासाहुया बुई
पिनातःगु बालि नया च्वंगु खन । मचां काचाकाचां
दो०यात रुयाना छेय् लित हल । जूगु खै थः बौम्हसित
कन ।

ग्वारा साहु ! त्वाले सुयां सयोम्ह साहु !! कर्तपित
शोषण जक याना भूडि तत्वः याना च्वंम्ह साहु !!!
मौका लातकि ग्वारासाहुया मनुतसे कर्तपित दो० ग्वारासा-
हुया बुै पाखे रुयाना छंगु । अले दो० तसे बालि नके बीगु ।
लिपा दो० रुयायायाय् वना थःगु नःगु बालिया सिवे०
तेब्बर चौबर अप्पो दां प्वीकः घनीगु । ग्वारासाहुनं थथे०
याना यक्कोसित ठगेयाय् धुंकल । थव हे फुक्क खै०
लुमकुकूै सानुचा र्यात । ग्वारा साहुनं थःके न दां प्वीकः
वैगु सानुचां चाल । गथेयाना पुलेगु- थव हे लुमका वया०
भुयु चःति हाल । धयां सुयात धाः घनेगु ? गरिबया०
सः सुनां ताई ?

धाय्म्वाय्क ग्वारा साहु ध्यंकः वल, ल्यूने निम्ह
पहलवान थे० च्वंपि मनुत तया । व्यसाथं वं तप्यंक हे०
न्यंकल, “का सानुचा ! छिमि दो० नं जिगु बालि नै
बिल । उकिया भर्ना हचि, व नं थीं हे माः । बालि हे०
ला छं थीं हे पुले फै हे मखु, बरु २०० दां ब्यु ।”

“निसः दां !” दयनिय ख्वाः तया सानुचां धाल “छि
सि हे स्यू, जिगु छेय् भुतुली मि च्याके हे थाकु । छित
निसः मछि दां बीत गनं पिकाय् फे ?”

मिखा ततः न्वेक कना साहु तस्सकं हाल, “अप्पो
हाला च्वने मते । पुले हे मासेलि खुया सां ह्यमाः, फवना
सां पुलेमाः । बीगु खः धैगुसा खुरूक ब्यु, मखुसा छंगु
दो० जि यके त्यल । लिपा छं माः थाय उजुर याःहै० ।”

सानुचा ख्वल, ल्हा बिन्तियात, तुती भागियात ।
तर छं सीप लगे मजू, नाय्या न्होने म्ये ख्वे थे० । ख्व
ख्वं हे धाल सानुचां, “प्रथे याना दी मते । दो० मन्तकि
जिमि छु नयगु ? बरु जि न्हाथे हे यानाः सां कन्हे हे०
दां पुले, दो० यका दी मते ।”

‘साहुं न्यंकल, “दो०ला यै हे यके । कन्हे दो पुले हचि
नत्रसा दो० लित वै मखुत । (थः मनुतेत) का नु, दो०
पयो० ।”

साहुया मनुतसे दो० पयन । सानुचिया ख्वाः ख्वैं का०
व व्य स्वै च्वन । वं स्यू अड्डाय् उजुरयाः वनां छु० याय्

फै मखु धका- अहुनं ला ध्येबा दुपिनि हे लागिला खः ।
वया ५ दँ दुम्ह काय् व्वा वना दोँ यंके मवीकेत दोँया
म्हे घयपूवन । तर साहुया मनुनं वयात जबजंस्ती
ख्वेक ख्वेक छुटेयात । पिने कालाकुलु हाः सः दया कलाम्ह
नं पिहाँ वे धुँकूगु लाना च्वन । वया नं मिखां ख्वद्विं
तिकिं दंकल । २ दँ दुम्ह म्हायम्ह धाः सा माम्हस्या लहा:
संका मचा पहलं हाला च्वन, “यो माँ ! याकनं जा
ध्वीगु मखुला ? नय पित्यात धया । सुथं निसें छु मन-
यानि ।”

कन्हे खुनु सुथे ! सानुचा दुःखि मनं बजारं वया
च्वंबले वया पासा तिर्थभाई ध्वाकक ध्वदुत । तिर्थभाई
नं खनेवं धाल, “गथे तापाः ख्वाः ? जित ल्वोमका व्वे
त्यनालाकि छु ? तु, छें ति तु । थोला त्वःते हे मखु ।”
सानुचां मफु मफु न्ह्यु ख्वाः तया ‘म्हाल, ज्या हथाय’
धाल । तर तिर्थभाई माने मजू । करयाना छेंय् व्वना
हल । तिर्थभाई न्ह्याइपूम्ह व सकसितं गुहालि बोम्ह
जूगुलि सकस्यां यो ।

छेंय् ध्यनेवं कलाम्हसित स.तल, “पद्यया माँ !
खला सु वःगु जि नाप । का, कौला छकःनि ज्वना वा ।”
निम्हं लासाय् फ्यतुत । तिर्थभाई नं न्ह्यु न्ह्यु धाल,
“थों पद्यया माँ न धायवं हे कौला है । हथाय् चाय
ख्वाः । थों जि वैत योगु, २ दँ न्ह्यो निसे पिरेयाना च्वंगु
पर्सि न्याना बी धयागु दु । उके जि धैगु खैं वं तुरस्त
बाई । सायद छं पर्सि न्यायत ध्येबा गनं वल धका
च्वनी । व खुसि सिथे च्वंगु झीगु बुँ छकूचा दु नि ?
हः, वहे छकु निसःत्या दामं मिया बिया । न्ह्यागुसां
छेंय् ज्या याना च्वनीम्ह कलाम्हस्या इच्छा झगु निगु

नं ला पुरेयाना बी माःनि, मखुला ? अथे हे सिंति वना
च्वंगु जग्गा खः, मियां छु जुल धका ? उके वया थों
लयता वया च्वंगु का ।”

तर सानुचिया ख्वाः ख्यूसे हे च्वना च्वंगुलि तिर्थ-
भाई न भचा गम्भिर जुया न्यन, “छाय् छं ख्वा ख्यूँगु
ले ? जि खना जकं तम्बवया लाकि !” न्हापाला सानुचां
छु मक । तर तिर्थभाई नं ऊन ऊन जिही यात । अले
मिखाय ख्वबि तया म्हिगः ग्वारा साहुनं थःगु दोँ यंकूगु
खैं फुकं कन । दोँ मन्त्रकि छु नयगु, गथे म्वायगु धका
सानुचा सुकुसुकु ख्वैं हल । पासाया दूर्दशा खना तिर्थ
भाईया न तुगः ख्वल । तर वं चकंगु ख्वाः तया धाल,
“उलि ख्यैं नं दुःख ताय् माःला छु ? जिके निसः त्या दां
इ हे दु । निसः दां छु दोँ लिप्यायत यकि ले ।”

अजु चा चां सानुचां न्यन, “छु धैगु व ? छके ध्येबा
कायत लां थन् बैगु मखु । पीतया नौने निसे पर्सि
न्यायगु आशा याना च्वंगु, गथे व ध्येबा कायगु ? हाकनं
छु सि हे स्यू, जि आः थथे ध्येबा लितनं पुले फैमखुनि ।”

तिर्थ भाइनं न्ह्यु न्ह्यु धाल, “छु धाइ, छु धाइ
का ! पर्सि धैगु हाकनं लिपा लिपा न्यायका ।
पासाया दूर्दशाबले हे ज्या काय् मफुसा ध्व ध्येबा
छुयायत ? ना यकि । अजज छंत ध्येबा लित पुले हचि
धका सुनां धाल ? जि छिमि पासा खः, त्यायवीम्ह साहु
मखु ।”

कौला तय् हःम्ह कलाम्हं नं धाल, “खः खः कया
दिसें । दुःखया दिनेहे ज्या मवःसा छाय् पासा माल ?
जित नं पर्सि म्वाः । झगु परिवारयात अनिकालं बचेयाय्
फूगु ध्येबाया पर्सि सिनां महारानी ज्वीगु ला मखु ।”

कला भाःत निम्हस्यां करयाना सानुचिया लहाती
ध्येबा ज्वेकल । सानुचिया झगु हे जकं बिचा वै च्वन,
“थथे हे त्याग चित्त दुर्पि परिवार सकस्यां ज्वीमा !”

कहे खुनु सुथे ! सानुचिया थौं मनया उँसे च्वं । उके वे विहारे वन । म्हगः म्हीगया घटना लुमंका च्वंम्ह सानुचिया रुसंग वन भन्ते नं बाखं कनेगु शुरू याय् धुंकगु लाना च्वन । भन्ते न कना विज्ञात” फुकक दुःख शोक, चिन्ता व पीर छु कारण दया च्वंगुसा ? थुकिया कारण खः कीके लोभ दनीगुलि, तृष्णा दनीगुलि, अनुराग दनीगुलि । यदि लोभ, तृष्णा व अनुराग मदयका व्यय फत धाःसा दुःखं मुक्त ज्वी । लोभ, तृष्णा व अनुराग मुक्त ज्वीत मदयक मगःगु लंपु खः—त्याग । उके सत्पुरुषपिके दयमाःगु खु-गूगु धन खः—त्याग धन ।

“..... लोभ व मि खः गुगुलि कीगु मनया सुखयात छेका वी, पीर व चिन्ता बढे याई । अले त्याग व वासः खः गुगुलि लोभयात निमुँलयाई । संसार अनित्य खः, फुकक वस्तु नाशवान खः । छु नं वस्तु नष्ट ज्वी बले, स्यनी बले तनी बले त्यागिपित शोक ज्वी मखु, तर लोभिपित शोक, पीर व दुःख ज्वी । कीगु प्यवें अनित्यता जक जुया च्वंगुलि व्यवहारे की लोभि मखु त्यगी जुया जीवन हनेमाः । उके धन लोभियाय न्हो हे त्याग ज्वी सर्यकि ।

“..... यःपिंसं छु नं मविसे कतपिनि पाखें जक काय्गु ज्या यानां संसारे म्वाय् फै मखु, लुमंका ति छुं चीज प्राप्त याय्त छुं चीज त्याग नं याय् सय्के मा । गुगु चीज कीसैं मुंका तै, व चीज तंगु बराबर खः ; गुगु कीसैं खचंयाई, व कीके न्हापा दुगु खः ; अले गुगु कीसैं त्याग याना कतपित वी, व हे कीगु धात्येगु सम्पति खः ।

“..... सुयातं भिकेगु मति छुं चीज दान बींगु यात हे त्याग वा दान धाई । दानयाके असंख्य पापत लहका छेगु शक्ति दु । थःगु यशकीर्तिया लागि जक त्याग यात धाःसा व धात्येया त्याग मखु, व्यापार जक खः । दान व हतियार खः गुगुलि कि लोभ, तैं व अविद्यायात मदयका

बछै । विना त्याग चित्तं दुःखं मुक्त ज्वी फै मखु । उके १० पारमिताले न्हापांगु पारमिता दान खः । त्याग व विश्वासपूर्णम्ह पासा खः गुम्हस्यां कीत गुबले धोखा वी मखु”

उपासक उपासिकार्पि सकस्यां ध्यान बिया बाख्यं न्यना च्वन । सानुचिया धाःसा ग्वारा सादृया लोभि पह व तिथंभा । इया त्याग चित्त लुमंका अर्पि निम्हसिगु गुण तुलना याना च्वन ।

विहारं छेंय् लिहाँ वै च्वंम्ह आनन्दरत्नया मने खै ल्हाना च्वन—‘त्याग ! त्याग माः है ! तर गुलि माः ? भन्ते नं ला धया विज्यात, ‘त्याग धाय्वंतूं यःके दुगु फुकक दान बिया यः पवगीं वा जोगी ज्वीगु ठिक मखु । फुककं त्याग याय् बोधिसत्वं जक फै, कीसैं फै मखु ।’..... अय्सा त्याग द्याय् मालले ?”

लैय् वैं वै आनन्द छ्याय् मि नया जीर्ण ज्वी धुंकूगु छ्यें छखा खन । वया ऊवास्स मती बल, “धव बेखाचिया छ्यें नं ला अकारणं मि नःगु मखु । उखुनुतिनि बेखाचिया यः किजानाप निलांगु जग्माया खेय् ल्वापु जुल । अले ल्हा चले जुल, अनं चुपि चले जुल । वया किजाया कान्द्धाम्ह काय्या मिखा तज्यात । व हे तमं वया किजां चाहे वयागु छें छेका बिल । निलांगु जग्मा त्याग याय् मकया जूगु रुग्लां थुलि नोक्सान ज्वीके माल । धात्यें त्याग धैगु मदुगु जूसा संसार ल्वापुया ख्यो ज्वी धुंकूगु खै.....”

थथे हे विचायाना वना च्वंम्ह आनन्दरत्नया न्हाय् पने निम्ह मनुत खासाखुमु हाला च्वंगु दुहाँ वन । च्वंम्हस्यां धया च्वन, “छं जित उलिमक्षि वस्तुत खुया:

दंक मी है धासेलि, छत छपु निपु चक्कुचा जि बी छोइ।
मफैला ? छंगु लागि उलि हे त्याग याय मफैला जि ?”

आनन्दरत्नया हाकनं मने खँ वाल, “छु छव त्याग,
खुइत गुहालि बीतयाःगु त्याग, ठिक जूला ? मज् ।
कर्तपित स्यंकेत याःगु त्याग, त्याग मखु पाप खः । कर-
पित भि यायगु मर्ति याःगु त्याग हे जक त्याग खः । नय
मखंपित पुलुपुलु स्वका खुसी नयगु च्चीके छोयगु त्याग
मखु ।”

लंय वँ वं छम्ह कांम्ह पबगीं खन । खर्लित ध्येबा छग
लिक्या बिल । हाकनं थःगु हे धुने लगे जुल, “धात्ये
त्याग धैगु मदुगु जूसा करुणा व मित्रता नं मदैगु खै ।
त्याग मयासे सु थीं तकक तःधम्ह मनु जुल धका ? नेता,
शहिद, विद्वानत सकस्यां नं ला त्याग यायमाः । धात्येला
त्यागे हे विश्व म्वाना च्चंगु थें च्चं । खः, बरू त्याग
यायत नं थाय स्वया यायमाः ।”

मने खँ ल्हाका वैच्चंभू आनन्द छेय ध्यन । वया
ध्यान भंग जुल । दुनें कलाम्हस्या सःताय दत, “हरे !
छु यायगु आ ? गुलिचां मदुनिगु तान त्वधुले धुंकलका,
व नं दय्के हे मजीक ।” छव खँ न्यना आनन्द हाकनं छक
कल्पनाय ढुबे जुल—“तान स्यन । छाय मस्यनि ?
संसार हे अनित्य, न्हावले दै च्चनीगु छु मदु । स्यन
धका छाय दुःख ? धात्येला त्यागचित्त मदुपित व लोभिपिन्त
जक थुजेगु खै पिर बढे याई । तर दानयाना च्चर्पि, अनित्यता
खंका कर्तपित गुहालिया लागि त्यागयाना च्चर्पि, उलि
दुःख ज्वी मखु । मी सना च्चर्पित मि पूसां उलि स्या
चाई मखु । त्यागयात बालाक थुइका छथले फ्यकेगु नं
महापुरुषपिनिगु हे गुण खः । धात्यें त्याग व जः खः
गुगुलि लोभ, तैं व अभिमानया अन्धकारयात मदयका

निदं लिपा ! निदं न्हापाया थे सानुचा गरिब
मखुत । व सानु साहु ज्वी धुंकल । थौने वयागु बालि
साप हे बालात, नाप छम्ह घ्यलाम्ह व्यापारी नाप
सम्पर्क न बढे जुल । अबले निसे वया छेयां गरिबिपन
बिस्यूं वन । वैगु हे गुहालियाना तिर्थ भाई न ति-पवी
घाल, साहुले गने जुल ।

तर ग्वारा साहु धैम्ह व गामे मन्त । ग्वाराचा जक
दनि । न्हापा सकसितं चुसेयाना धनी जुया च्चंभू ग्वारा
साहुया पापया घः जाल, उके पतन जुल । थौनेया खै
खः, ग्वारा साहु नं खःगु मखुगु त्वः तया श्यामचिके
प्यसः दां पुइकल । श्यामचिया विरामीम्ह कलाः वासः
नय मखना सित, कायम्ह नय मखना बिस्यूं वन ।
श्यामचिया ग्वारासाहु खना साप तैं पिहाँ वल । अले
व ग्वारासाहुया बुँ छोयका बिस्यूं वन । उलिमछि
बालि दूगु बुँ छगुलि नौ जूगु खँ ग्वारासाहु नं न्यै बले
मृद्धा जुल । लिपा होस ला वल, तर मुतु सनीगु ल्वे नं
वयात जवन । वासःयाय नुगः स्याना च्चगुलि ल्वे रुन
रुन चकें जुल । लिपा वयागु धन सम्पति वासः याय-
गुलि हे ऊवाय जुल । ग्वारासाहु ग्वाराचा जुल ।
थःथिर्तिपि निसे क्या च्यो तसे नाप वाना वन ।
ग्वाराचा व वया याकः काय बाहेक मेपि सुँ
मन्त । न्हापानिसे ग्वारासाहु यात वदला कायूत
च्चंच्चर्पि ४ म्ह ५ म्ह गामात मुनाः चाहे ग्वारा-
साहुया छेय च्चंगु फुकं खुया यंकल । ज्या मावनं सुनान
मब्यु, सुयां मयो । थम्हस्यां न्हापा पापयाःगु सायक व
दुःख सी माल ।

नुगः चक्कन

सम्यकरत्नं वज्राचार्यं, ख्वप

मसीका मथुइका च्वनागुलि ॥
 अन्धकार थे ख्युंगु नुगः ॥
 इ इ पंक जीवन न्ह्याना च्वंगू ॥
 गुबले यचुके फइ भगवान् ॥१॥
 तृष्णा जालं तोतुगु मखु ॥
 माया ममता ल्यु ल्यु बोगु ॥
 अहं कार ध्वाना धोय मफु ॥
 माक चाया जाः तफा जुगु ॥२॥
 ख्वया जुयानं मार्गं ध्वमदु ॥
 जन पथ गुलि हितु हिला ॥

चीबरं बस्त्र धारी ध्वतुल ॥
 मछा मछां न्यना च्वना जि ॥३॥
 खकना बिज्यात नायुगु सलं ॥
 चतुर्र्थं सत्यं खँ कन फुकं ॥
 पुवंक न्यना मन तया जि ॥
 नुगलं थुइके धुनेवं लुदना ॥४॥
 आमिस पुजा जक यानां मगा ॥
 पर उपकार तँ पुइ न्ह्यायमा ॥
 शील समाधी बः कायमा ॥
 मौनं व्रतं च्वनेगुं सीकेमा ॥५॥

छिकिपिनि लुदंक, यच्चुक, पिच्चुक
 अले, इलय् हे दयेक
 छुं छापे याका दीमासा

शाक्य प्रेसयात

लुमंका दिसं
 वंबहा, ये

फोन नं १३६०४

आनन्दकुटी विद्यापीठ स्तम्भ

पुकार

विजया लक्ष्मी माथेमा
शिक्षिका आ. कु. विद्यापीठ

हे शान्तिया अग्रदूत बुद्ध
हे आत्मा ज्ञानी बौद्धिकसत्त्व
हे महापुरुष सम्यकसम्बुद्ध
हे बुद्ध त्यागी मानव बुद्ध ॥१॥

व हे शान्ति व हे आत्मज्ञान
व हे महापुरुषया ध्यान
व हे मानवत्वया ज्ञान
व हे शान्तिया स्थान ॥२॥

सकभनं वना स्वया
मानव जगते च्वना
थःम्हं खंगु ज्ञान विया
अनुभवया उपदेश विया ॥५॥

अथ नेपाले जक मख
अथ पृथ्वीले जक मखु
अथ वन जड़ले जक मखु
अथ अपार संसारे जक मखु ॥३॥

नेपाल माँयात शान्ति
एकता व त्याग या
ज्ञान फैले याना
जन्म भूमि माँया खोबि हुया ब्यु ॥६॥

मानव हृदये हृदये ध्यंक
मानव मस्तिष्के दुने ध्यंक
मानव नसाय् दुने ध्यंक
मानवया कुने कुने ध्यंक ॥४॥

दुःख अथ मानव मानव या
एकताया मंत्र तंका ब्यु
अनेकतायात मिले याना
नेपाल माँयात निहकाब्यु ॥७॥

छात्रा रव. माया तुलाधर प्रति सम्बोधना

- लक्ष्मी प्रसाद लाई
शिक्षक आ. कु. वि.

आज म
एक मार्मिक वेदना बोकेर
एक सम्बोधनाको भजन गाउँदै
गह भरिका आँसु संगै
श्रद्धान्जलीको माला बोकेर
संघको लागि
तिमीलाई विदा गर्न
शोकाकुल तिम्रा संगी
अनि सन्तती संगै
तिम्रो नजिक आएको छु।

तिम्रो दिवंगत आत्माको
शान्तिको लागि
अन्तःकरणको परमेश्वर संग
प्रार्थना गर्दै
तिमीलाई अन्तिम विदाई गर्दछु।

— — + — —

(आनन्दकुटी कन्या विद्यापीठकी छात्रा लुम्बी
माया तुलाधरको आसामायिक निधनलाई निष्ठ
यो सम्बोधना कविता लेखिएको हो ।)

—आनन्दकुटी विद्यापीठ चस्त्रार्थ

५

बौद्ध गतिविधि-

२५२४ सौं बुद्धजयन्ति सम्पन्न

अधिराज्यका विभिन्न स्थानमा सिद्धार्थ गौतमको जन्म, बुद्धत्व लाभ तथा भगवान् बुद्धको महापरिनिर्वाण भएको २५२४ सौं बुद्ध जयन्ती विभिन्न कार्यक्रमको आयोजना गरी गत बैशाख २६ गते बैशाख पूर्णिमाको दिन श्रद्धाभक्ति पूर्वक मनाइएको समाचार प्राप्त भएको छन् ।

काठमाडौं

उक्त दिन प्रातः काल देखि जनताहरू बडो श्रद्धा भएको थियो र उल्लास पूर्णका साथ स्वयम्भू भगवानको दशन र पूजा गरी आनन्दकुटी विहारमा गइ बुद्धजयन्ती मनाएका थिए ।

स्वयम्भूमा भिक्षु कुमार काश्यप द्वारा बुद्धपूजा भएको थियो । आनन्दकुटीमा भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर समक्ष पंचशील र अष्टशील प्रार्थना पछि भिक्षु अश्वघोष द्वारा बुद्धपूजा सम्पन्न भयो । त्यस पछि भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले बुद्ध जीवनी बारे धर्म उपदेश गर्नु भयो ।

दिउसो सबै भक्तजनहरूलाई आनन्दकुटी विहारमा बुद्ध जयन्ती समारोह समितिको तर्फबाट कीर भोजन गराइएको थियो ।

श्री ५ तथा श्री ५ बडा महारानी आनन्द कुटी विहारमा सवारी

श्री ५ महाराज धिराज सरकार तथा श्री ५ बडा महारानी सरकार २५२४ सौं बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा १६ गते बैशाख पूर्णिमाको दिन दिउसो आनन्दकुटी विहारमा

बुद्ध जयन्ती समारोह समिति द्वारा आयोजित सावंजनिक बौद्ध सभामा सवारी होइबक्स्यो ।

श्री ५ महाराजाधिराज सरकार तथा श्री ५ बडा महारानी सरकारको सवारी दुइ बालिकाले लावा, अबीर र फूल चढाउदै तथा उपासिकाहरूले बौद्ध परम्परा अनुसार पूजा गर्दै सभास्थलमा चलाइएका थिए ।

मौसुक सरकारहरूमा आनन्दकुटी विद्यापीठका छात्र २ छात्राका साथ उपासक उपासिकाहरूले साधु ! साधु !! स्तुती पढी भक्तिपूर्वक स्वागत अभिवादन चढाइएका थिए ।

सभास्थल सवारी होइबक्सनु अघि मौसुक सरकार-हरूबाट आनन्दकुटी विहारस्थित बुद्ध मन्दिरमा भगवान् बुद्धको अस्थि धातुमा भिक्षु संघ द्वारा सूत्र पाठका विच पूजा गरिबक्सनुका साथै लम्बिनी गुण्डा ग्रेजना सम्बन्धी चार्ट तथा नमूनाहरू नजर गरि बक्सेको थियो ।

सभास्थलमा मौसुक सरकारहरूमा व्याज, फलमाला गुच्छा, आनन्दभूमि बौद्ध पत्रिका तथा बौद्ध धर्म सम्बन्धी पुस्तक पनि चढाइएको थियो ।

बुद्धजयन्ती समारोह समितिका अध्यक्ष जेठा भिक्षु प्रजानन्द महास्थविरले पंचशील प्रदान गर्नु भयो ।

बुद्धजयन्ती समारोह समितिका सचिव तीर्थनारायण मानन्द्यरले स्वागत भाषण गर्दै भन्नु भयो— श्री ५ महाराज धिराज सरकार बाट नेपाललाई शान्ति क्षेत्र बनाउने प्रस्ताव राखी बक्सनु अति सामयिक र सराहनीय कुरा

हुनाको साथै एक अका प्रति ईर्ष्या, द्वेष र धृणाको भावनाले ग्रस्त विश्वलाई बाटो देखाउने कार्य पनि हो ।

सो समारोहमा बोल्दै प्रधान मंत्री श्री सूर्यबहादुर थापाले भन्नु भयो— धार्मिक सहिष्णुता हाँओ राष्ट्रिय चरित्रको एउटा विशेषता हो र भगवान् बुद्धले प्रतिपादन गर्नु भएका आदर्शहरू शान्ति, भातृत्व, सहन शीलता र धार्मिक मेलमिलापलाई प्राथमिकता दिनु आजको सर्वोपरि आवश्यकता हो । बुद्धजयन्तीको पुण्य तिथिमा एक पटक फेरि आपसी मत भेदलाई विसीं निष्पक्ष भावनाले यस प्रति समर्पित हुन आहान गर्नु भयो ।

शान्तिका अग्रदृत भगवान् बुद्धलाई महामानव एवं नयां समाजका प्रणेता र क्रान्ति कारीं व्यक्तित्व भन्दै प्रधान मन्त्री श्री थापाले भगवान् बुद्धले समाजमा व्यथा रूढीवाद र अन्य विकृतिको विरुद्ध निरन्तर संघर्ष गर्नु भएको कुरा प्रकाश पार्नु भयो ।

तत्पश्चात् भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरले बुद्धको जीवन र दर्शन प्रकाश पार्दै बौद्ध धर्ममा जाति भेद र कुल भेदलाई ठाउँ छैन भन्नु भयो ।

भिक्षु अमृतानन्दले भगवान् बुद्ध आफ्ले अभ्यास र अनुभव नगरेको कुरा अस्त्वाई सिकाउनु हुन्न भन्ने उपदेश दिनु हुन्दैयो भन्ने कुरामा प्रकाश पार्नु भयो ।

वहाँले बौद्ध साहित्यमा राजाको स्थान बारेमा प्रकाश पार्दै भन्नु भयो— 'नम्म रहु' अराजक" अर्थात् राजा न भएको देश नांगो हुन्छ ।

अन्तमा भिक्षु कुमार काश्यपले श्री ५ महाराजा-धिराज सरकार तथा श्री ५ बडा महारानी सरकार सवारी होइबक्सेर बौद्ध समाजलाई अत्यन्त उत्साहित गराइ बक्सेको छ । मौसुक सरकारहरूबाट बौद्ध समाजलाई

कृपापूर्ण सहानुभुति तथा प्रोत्साहन संघे बक्साई आएको सर्वं विदितं छ । आजको पुणित अवसरमा बुद्धजयन्ती समारोह समिति तथा आफै तरफ बाट मौसुक सरकारहरूका जुनाफमा भक्ति पूर्ण कृतज्ञता चढाउनु भयो ।

यस्को साथै आजको पवित्र समारोह सफल गराउन आर्थिक सहयोग गर्ने निरन्तर कठिन परिश्रम गर्ने, साथै आजका समारोहमा उपस्थित हुने सबै उपासक उपासिका तथा श्रद्धालुजनलाई पनि बुद्धजयन्ती समारोह समितिको तरफबाट धन्यवाद जापन गर्नु भयो ।

अस्थि धातु सहित भव्य जुलूस

२५२४ साँ बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा दिउँसो ४ बजे स्थानिय श्रीघः विहार बाट निस्केको तथागत गौतम बुद्धको पवित्र अस्थिधातु सहितको एक जुलसले नगरका विभिन्न स्थानहरूको परिक्रमा गन्यो ।

उक्त जुलूसमा भजनमण्डली, श्रद्धालु महिलाहरू, एकै नासको पोसाक लगाएका विद्यालयका छात्र छात्राहरू, परम्परागत बाजा बजाउँदै हिडेका लामाहरू, बुद्ध धर्म सम्बन्धी विभिन्न वाक्यहरू अंकित लेकार्डहरू लिएका स्त्री-पुरुषहरू, बोधिवृक्षमा सजाइएको गौतम बुद्धको तस्वीर तथा झाँकीहरू, दुइ घोडे बग्गीमा राखिएको बुद्धको अस्थि धातु समेत सम्मिलित थियो ।

ललितपुरमा बुद्ध-जयन्ती

बुद्धजयन्ती समारोह समिति ललितपुरको आयो-जनामा स्थानीय रुद्रवर्ण महाविहार (ओकु बहाल) मा विभिन्न कार्यक्रम बनाइ २५२४ साँ बुद्धजयन्ती भव्य रूपमा मनाइएको समाचार छ ।

विहान ६ बजे प्रभात केरि, ओकुबहालका जेठा नायक (थपाजु) बाट रुण्डोटोलन पछि ७ बजे भिक्षु

प्रज्ञानन्द महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना पछि बुद्ध-
पूजा र भिक्षु बुद्धघोषले धर्म देशना गर्नु भयो । ओकु-
बहा त्रिरत्न भजन संघको तर्फबाट भजन भयो । प्रो०
आशाराम शाक्यज्यूले पनि बोल्नु भएको थियो ।

अपराणह सोहि समितिको आयोजनामा बुद्धको
प्रतिमा सहित विभिन्न बाजा गाजाका साथ भव्य जुलू-
सले नगर परिक्रमा गरेको थियो । उक्त जुलूसमा अनु
शासित ढंगले हजारौं नर नारीले भाग लिएको समाचार
छ ।

भक्तपुरमा बुद्ध-जयन्ती

२५२४ सौं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा स्थानीय मुनि
विहारमा भिक्षु महेन्द्रको नेतृत्वमा भव्य रूपमा बृद्ध पूजाको
आयोजना भयो ।

दिउंसो स्थानीय बुद्धजयन्ती समारोह समि-
तिको आयोजनामा भव्य रूपमा सजाइएको खतमा
बुद्धको प्रतिमा राखी विभिन्न बाजा गाजा जस्तै स्थानीय
गुँला बाजा, साकुला मानधर भजन, वाचुटोल्का संस्कृत
भजन, लोकेश्वर मानधर भजन, सप्तरत्न तफ मृदंग
बाजा, चनमाला धल चा भजन, भक्तपुर संयुक्त ज्ञानमाला
भजन सहित नगर परिक्रमा गन्यो ।

जुलूस मुनि विहारमा पुगे पछि श्री सम्यकरत्न
वज्जाचार्यको सभापतित्वमा आमसभाको रूपमा परिणत
भयो । सो समारोहमा बोल्नु भएका वक्ताहरू-बुद्धजयन्ती
समारोह समितिका अध्यक्ष अमोध रत्न शाक्य, इन्द्रराज शाक्य
उत्तम माकजु, र रामकृष्ण वैद्य । अन्तमा सभापति थासन
बाट श्री सम्यकरत्न वज्जाचार्यले भन्नु भयो २०१३ साल
देखि चलि आएको बुद्धजयन्ती समारोह सबै दाजु भाइ
दिदी बहिनीहरूको आवश्यक सहयोग पाएकोले आज
सम्म चलिआएको छ र सहयोगको लागि कृतज्ञता प्रकट
गर्नु भयो ।

भक्तपुर बौद्ध समकृत विहारको आयोजनामा पनि
बुद्धजयन्ती भव्य रूपमा मनाइएका समाचार छ ।

बनेपामा बुद्ध-जयन्ती

बनेपा बुद्धजयन्ती समारोह समितिको आयोजनामा
विभिन्न कार्यक्रमका साथ २५२४ सौं बुद्धजयन्ती मना-
इएको समाचार छ ।

विशेष किसिमले सजाइएको रथमा बुद्ध प्रतिमा
राखी स्थानीय सुदर्शन विहारबाट नगर परिक्रमा गरी
चन्द्रकीर्ति विहारमा पुगी समारोहमा परिणत भयो ।

विभिन्न सांस्कृतिक बाजा गाजा सहितको सी जुलू-
समा हजारौं नरनारीले भाग लिएका थिए ।

सो समारोहमा स्थानीय बुद्धजयन्ती समारोह समि-
तिका अध्यक्ष पूर्णचन्द्र शाक्य र भिक्षु बोधिसेनहरूले
बुद्धको देन र बुद्धजयन्तीको विषयमा प्रकाश पानु
भयो । सो समारोह भिक्षु महापञ्चको शील प्रदानबाट
प्रारम्भ भयो । समितिको सचिव इन्द्रभक्त नक्तिमाले पनि
बुद्धको विषयमा बोल्नु भयो ।

फलफुल वितरण

बनेपा ध्यानकुटी विहारको आयोजनामा स्थानीय
अस्पतालमा उपचारार्थ बसेका विरामीहरूको स्वास्थ्य
लाभको काममा गर्दै फलफुल र विस्कुट वितरण गरि-
एको समाचार छ ।

बागलुडमा बुद्ध-जयन्ती

२५२४ सौं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँ बुद्धको
तस्वीरलाई रथमा राखी बजार परिक्रमा गरियो ।

सो उपलक्ष्यमा ज्ञानोदय विहारमा भजन, पूजा
आदि कार्यक्रमको पनि आयोजनामा गरिएको थियो ।

वीरगंजमा बुद्ध-जयन्ती

२५२४ साँ बुद्धजयन्ती तीन दिने कार्यक्रमको बैशाख १६ गते नारायणी अञ्चलाधीसले शुभारम्भ गर्नु भयो । साथै उहाले गत वर्ष बुद्धजयन्तीको अवसरमा बुद्ध र शान्ति क्षेत्र नेपाल भन्ने विषयमा आयोजित जिल्लापापी अन्तर्राष्ट्रियिक विद्यालय निबन्ध प्रतियोगितामा विजयी हुनेहरूलाई पुरस्कार प्रदान गर्नु भयो ।

बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा माइस्थान बाट बुद्ध प्रतिमा सहित निष्केको जुलूस नगर परिक्रमा गरी अलखिया मठ नगिच पुगी आम सभामा प्रतिमा गरिए भयो ।

वीरगज उद्योग वाणिज्य सघका अध्यक्ष हरीप्रसाद गिरीको अध्यक्षतामा भएको सो समारोहमा वीरगञ्ज बुद्ध समितिका उपाध्यक्ष चित्त रत्न कसाकार र इन्द्रमान रंजितकारले बुद्धको उपदेश अनुशरणगर्न सके कल्याण हुने कुरा प्रकाश पानु भयो ।

सोहि अवसरमा स्थानीय महेन्द्र आरोग्य भवनका विरामीहरूलाई फलफूल वितरण गरियो ।

बुद्ध सम्बन्धी पुस्तक प्रदर्शनी

त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालयले २५२४ साँ बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यसा भगवान् बुद्ध सम्बन्धी पुस्तक, पत्र-पत्रिकाहरू प्रदर्शित गरेको थियो ।

पोखरामा बुद्ध-जयन्ती

बुद्ध जयन्तीको उपलक्ष्यमा पोखरामा सात दिने कार्यक्रम अन्तर्गत अन्दु शान्ति स्तूपमा पूजा गरियो ।

त्यस्तै बौद्ध विहार तथा बौद्ध गुम्बामा माटे पानीमा पूजा कार्यक्रमका साथ बुद्ध जयन्ती मनाइयो । अपराह्ण बुद्धरथ यात्रा नगर परिक्रमा गरिएको समाचार छ ।

बुटवलमा बुद्ध-जयन्ती

भगवान् बुद्धको २५२४ साँ महापरिनिर्वाण दिवसको उपलक्ष्यमा बुटवलमा धुमाधमका साथ बुद्ध जयन्ती मनाइएको समाचार छ ।

प्रभात फेरि पछि स्थानीय पद्म चैत्य विहारमा शील प्रार्थना र बुद्ध पूजा भयो, तथा बुद्धको व्यक्तित्व बारे भिक्षु चुन्दले उपदेश दिनु भयो ।

साँक भव्यरूपमा सजाइएको रथमा बुद्धको प्रतिमा राखी नगर परिक्रमा गरियो । अन्तमा हलुवा प्रसाद वितरण गरिएको समाचार छ ।

आनन्द भूमियात चन्दा

विश्वशान्ति ज्वीमा धैगु कामना यासे श्री लोकरत्न उपासक आनन्द भूमियात रु. १०।- छितका दाँ चन्दा तया दीगु दु ।

चैनपुरमा बुद्ध-जयन्ती

२५२४ साँ बुद्ध जयन्ती विभिन्न कार्यक्रम बनाइ मनाइएको समाचार छ ।

स्थानीय सिद्ध विहारमा प्रातः काल देखि श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरू भेला भइ शील प्रार्थना र बुद्ध पूजा भयो । उक्त अवसरमा श्री चन्द्रज्योति शाक्य, भगतज्योति शाक्य र पूर्णराज शाक्यहरूले बुद्धको महिमा बारे प्रवचन दिनु भयो ।

दिउँसो बुद्धको मूर्ति भएको रथ नगर परिक्रमा पछि प्रसाद वितरण गरियो ।

भोजपुर

यस्तै भोजपुरमा पनि शाक्यमुनि विहारको आयोजनामा विभिन्न कार्यक्रम बनाइ बुद्ध जयन्ती मनाइएको समाचार छ ।

नारायणगढमा बुद्ध-जयन्ती

स्थानीय चित्रवन विहारको आयोजनामा २५२४ साँ
बुद्ध जयन्ती भव्य रूपमा मनाइएको समाचार छ ।

भव्य रूपमा सजाइएको रथमा बुद्ध प्रतिमा राखी नगर
परिक्रमा गरियो । प्राप्त समाचार अनुसार यसपालि
महायानी लामाहरूले पनि मैत्री पूर्वक उक्त बुद्ध जयन्ती
जुलूसमा भाग लिइ कार्यक्रम सफल पारि दियो ।

तानसेनमा बुद्ध-जयन्ती

तानसेन आनन्दविहार ज्ञानमाला संघ र टक्सार महा
चैत्य विहार ज्ञानमाला संघहरूले बेग्ला बेग्लै विभिन्न
कार्यक्रम बनाइ २५२४ साँ बुद्ध जयन्ती भव्यरूपमा
मनाइएको समाचार छ ।

त्रिशूलीमा बुद्ध-जयन्ती

नुवाकोट जिल्ला त्रिशूलीमा सुगतपुर बौद्ध मण्डलको
आयोजनामा स्थानीय सुगतपुर विहारमा विहान देखि
शील प्रार्थना र बुद्ध पूजा उपदेश र प्रवचन कार्यक्रम
भयो ।

फूच्चे चैत्यपूजा

यल मणिमण्डप विहारया आयोजनाय् बैशाख २८
गते सलंस बौद्ध उपासक उपासिकार्पि वना फूच्चे चैत्य-
पूजा यागु दु । उक्त पूजा कार्यक्रमे भिक्षु सुवोधानन्द,
भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु सुदर्शन, भिक्षु कालुदायि व
भिक्षु पञ्चालीकर्पि सर्वमिलित जूगु समाचार दु ।

खवपे महापरित्राण

खवप मुनि विहारया गोसा कथं गत चैत्र महीनाय्
प्यन्हु तक विभिन्न कार्यक्रम दयका भव्य रूपं महापरित्राण
पाठ सम्पन्न जुल । प्यन्हु यंकं बाखं कना विज्यार्पि- भिक्षु
शाक्यानन्द, भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु विवेकानन्द । महापरि-
त्राण सिद्धेका भिक्षु पित्त व अनगारिका पित्त कल्प नृक्ष

दान यागु समाचार दु ।

युवक बौद्ध मण्डलया पुनर्गठन

ललितपुर युवक बौद्ध मण्डल (Y. M. B. A)
श्री मीन बहादुर शांकयया अध्यक्षताय् १७ ज्वानया
कार्यकारिणी समिति पुनर्गठन जूगु समाचार दु ।

उक्त मण्डलया पुनर्गठन जुसेलि बुद्ध सम्बत २५२३
माघ निसें मणि मण्डप विहारे प्रत्येक शनिवारे बुद्ध
पूजा व धर्म देशना अले भावनाया कार्यक्रम शुरू जाग
खँ दु ।

भिक्षु बुद्ध घोष महास्थविरं पाखे बुद्ध जीवन बारे
उपदेशयाना विज्याना च्वगु समाचार दु ।

उपेक्खा मंत

नेपाला उपेक्खा अनगारिका कुशी नगरे ४० दं तक
च्वना निस्वार्थ सेवायाना पूज्य चन्द्रमणि महास्थविरया
नं सेवायाना छि दं अपो म्वाका व्यूगु खँ कुशीनगर
भिक्षु संघ पाखे न्यने दु । कुशीनगरे च्वंपि फुक्क भिक्षु
पिस उपेक्खायात माँ धाइगु चलन दु । अज्योगु निस्वार्थ
सेवा याना विज्याम्ह ७६ वर्षेया उमेरे अप्रेल २२ तारीब
खनु दिवंगत जुल । अनिच्यावत संखारा ।

आजिवन सदस्य

आनन्दकुटी विहार गुठीयात स्वसः (३००।-) दा
चन्दा बिया आजिवन सदस्य जुया दीर्पि :-

- १) माणिकरत्न कसाकार, क्वाछे जनबहार
- २) धमदास, स्वांछपू छेत्रपाटि
- ३) नाती शाक्य, फसिकेव
- ४) बेखा नारायण मानंधर, कललाल्लिं

बुद्धपूजा

श्रीमती कृष्णमाया महजंन व श्री बद्रीनारायण
महजंन पिनिगु श्रद्धा कथं बुद्ध वर्ष २५२४ जेष्ठ १ गते

खुनु विष्णु मर्ती शोभा भगवती याथाय् स्थापना यानातगु
चैत्यसैं बुद्धपूजा जूगु समाचार दु । सकल भिक्षु गण
व अनगारिकापित भोजन दान नं जुल ।

ईतुं बहाले चैत्य पूजा

श्रीमती चम्पावति बनिया परिवारया श्रद्धां कथं
दिवंगत ज्ञानमान सिहया नामं इतुं बहाले स्थापनायाना
तगु चैत्य पूजा जेठ २ गते भिक्षुपि विज्याका बुद्धपूजा
जूगु दु । भिक्षुपि व अनगारिका पिन्त परिष्कार व भोज-
न दान विया दिल ।

बौद्ध न्हासलिसः कासा

सिद्धार्थं जन्म बुद्धत्वं प्राप्ती व महापरी निवर्ण
जूगु २५२४ दैं वयंगु स्वार्या पुन्हीया लसताय जेठ ७
निसे ११ गते तक च्याक्वःगु यल व्यापि अन्तर पुस्त-
कालय बुद्ध व बुद्ध धर्मं सम्बन्धी न्हासः लिसः कासा व
“प्रज्ञा तःधं कि थ्रढा तःधं” धयागु बारे वाद विवाद
जूगु दु । प्रज्ञां त्याकूगु दु ।

थ कायंक्रम यल इखाढे आलोक पुस्तकालय या
आयोजनाय जूगु खः । थुगु कासाय जर्ज बोडे च्वना
विज्यापि :- भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु
सुमंगल, भिक्षु सुनन्द व श्री आशाराम शाक्य खः ।

उगु कासाय बौद्ध पुस्तकालय, यशोधरा बौद्ध पुस्त-
कालय व अध्ययन मण्डल क्रमशः न्हाप, न्हापल्यू व
लियांल्यू जूगु दु । आः वैगु गुकोगु कासा आव्हान पुस्तका-
लया गवसाले ज्वीगु ममाचार दु ।

भिक्षु अमृतानन्द श्रीलंकाय

आनन्दकुटी विहार गुठी व आनन्दकुटी विद्यापिठ्या
संस्थापक भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर २०३७ जेठ ११
गते स्वास्थ्य लाभया निर्ति थःगु दीक्षा भूमि श्रीलंका
विज्यात ।

वसपोल आ कोलम्बु नगरे च्वंगु वजिराराम धयागु

विहारे विज्याना च्वंगु दु । अन हे वर्षवास नं च्वर्मा
विज्याइ ।

त्रिभुवन विमानस्थले वसपोलयात विदा बीत आन-
न्दकुटी विहार दायक सभा, आनन्दकुटी विहार गुठीया
पदाधिकारी, आनन्दकुटी विद्यापीठया परिवार तथा
आनन्दकुटी विहार वासी भिक्षुपि विज्यागु दु ।

सम्पादक मण्डल पुनर्गठन

२०३७ जेठ ९ गते च्वंगु आनन्दकुटी विहार गुठीया
कार्य कारिणी बैठकं “आनन्द भूमि” पत्रिकाया सम्पादक
मण्डल पुनर्गठन जूगु दु-

प्रधान सम्पादक- भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक- भिक्षु कुमार काश्यप

न्हुद्धे बहादुर वज्ञाचार्य,

प्रकाश वज्ञाचार्य

सुवर्ण शाक्य

धर्मकीर्ति विहारे बौद्ध प्रदर्शनी

२५२४ सौं स्वांया पुन्ही व धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन
गोष्ठीय ९ गूगु जन्म जयन्तीया लसताय धर्मकीर्ति
विहारे बैशाख १४ गते शनिवार खुनु अन्तरराष्ट्रिय
बौद्ध मूर्ति प्रदर्शनी जूगु समाचार दु । उगु प्रदर्शनी
नेपाल, भारत, थाइलैण्ड, वर्मा, क्याम्बोडिया, जापान,
श्रीलंका, टाइवान, चीन, तिब्बत, पाकिस्तान, मंगो-
लिया, भियतनाम, मलेसिया व कोरिया याना जम्मा
१५ गु राष्ट्रया करिब १५० ति मूर्तित ब्वेगु ज्या जुल ।
विभिन्न किसिमया मूर्तिसैं रुः रुः धाःगु थ्व प्रदर्शनीले
किसिम किसिमया भोै स्वार्त नं ब्वेगु व मीगु ज्या
जुल ।

प्रदर्शनीसं त्वातं दय्का तःगु व च्वया तःगु विभिन्न

बौद्ध फोटोतयगु नं प्रतियोगितात्मक प्रदर्शनी जुल। उगु
कासाय् ३ गू फोटोयात सिरपा: व ४ गू यात सान्त्वना
सिरपा नं विभूषित यात। प्रदर्शनीलय् मूर्ति फोटो व
भ्रौँ-स्वाँया नापै लुम्बिनीया फोटोत व लुम्बिनी गुरु
योजनाया मोडेल नं क्यतेगु व ध्वाध्वीकेगु ज्या जुल।
प्रदर्शनी धर्मकीर्ति विहारे बिज्याना च्वंभू बर्माया अना-
गारिका धर्मचरिय माठ गुणवती पाखे उत्थाटन जूगु
खः।

सूचना

पूज्य अमृतानन्द महास्थविर द्वारा लिखित बुद्ध
कालीन पुस्तकहरू र अन्य बुद्ध धर्म सम्बन्धी पुस्तकहरू
तथा श्रीलंकाबाट छापेको अग्रे जी भाषामा बौद्ध धर्म
सम्बन्धी पुस्तकहरू चाहेमा भृकुटि मण्डप अगाडि नयां
बौद्ध विहार, सिद्धार्थ शिशु निकेतनमा सम्पर्क राख्नु
होला।

फोन नं १५७४३

दातार्पि

भ्रौँत ध्यानकुटी सं च्वना बिज्यापि भिक्षु पित्त निः
निः स्या भोजनया लागी सलाक दान बिया दीर्पि
दातार्पि-

- १) पूर्ण माया मानन्धर
- २) विष्णु प्रशाद मानन्धर
- ३) बुद्धकाजी मानन्धर
- ४) बिकु नारां मानन्धर
- ५) हरिभक्त नक्कि
- ६) केशव काजी वैद्य
- ७) तुल्सी दास श्रेष्ठ
- ८) द्वारिका डंगोल

- ९) सिद्धि भक्त सैंजु
- १०) धर्म चन्द्र शाक्य
- ११) श्रीमती बसन्त केशरी शाक्य
- १२) अस्त शोभा शाक्य
- १३) बस्त माया मानन्धर
- १४) गंगा देवी वैद्य
- १५) गोविन्द लक्ष्मी रंजित
- १६) दीर्घ माया
- १७) जगत माया
- १८) दया लक्ष्मी
- १९) सब्दी देवी
- २०) लक्ष्मी शाक्य
- २१) चन्द्र शोभा शाक्य
- २२) गणेश माया
- २३) कृष्ण माया
- २४) रत्न माया
- २५) इन्द्र शोभा
- २६) मेवा देवी
- २७) पूर्ण देवी
- २८) कुमारी छोरी
- २९) ज्ञान काजी
- ३०) चिनि माया
- ३१) गौरी शंकर मानन्धर
- ३२) मोति माया
- ३३) धन माया मानन्धर
- ३४) बुद्ध काजी रंजित
- ३५) अस्त माया मानन्धर
- ३६) इले बिले दुरुदान बिज्याच्वंभू राम भक्त नक्कि

व्यवस्थापक : भिक्षु महानाम, प्रकाशक: आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू, नेपाल। १४४२०

मुद्रक: शाक्य प्रेस, ओम्बहालटोल, काठमाडौं। फोन नं० १३६०४